

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z PRZYRODY DLA KLAS IV

**Opracowany przez
Barbarę Ziemińską**

I. Wstęp

Opracowany system oceniania jest zgodny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania. Nauczanie przyrody jest realizowany w ciągu 2 godzin w klasie czwartej. Przedmiotem oceny są wiadomości i umiejętności zawarte w podstawie programowej.

II. Ocenianie wewnątrzszkolne ma na celu:

1. Poinformowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie.
2. Pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju.
3. Motywowanie ucznia do dalszej pracy.
4. Dostarczenie rodzicom (prawnym opiekunom) i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia.
5. Umożliwienie nauczycielowi doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno – wychowawczej.
6. Monitorowanie pracy uczniów oraz przekazywanie informacji o jego osiągnięciach edukacyjnych pomagających w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć.

III. Ocenianie wewnątrzszkolne obejmuje:

1. Formułowanie przez nauczycieli wymagań edukacyjnych oraz informowanie o nich uczniów i rodziców (prawnych opiekunów).
2. Bieżące ocenianie i śródroczne (roczne) klasyfikowanie, według skali i w formach przyjętych w szkole oraz zaliczanie niektórych zajęć edukacyjnych.
3. Przeprowadzanie egzaminów klasyfikacyjnych.
4. Ustalenie ocen klasyfikacyjnych na koniec roku szkolnego (semestru) i warunki ich poprawiania.

IV. Kryteria oceniania:

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- a) nie opanował elementarnych treści nauczania niezbędnych w uczeniu się danego przedmiotu,
- b) nie opanował umiejętności potrzebnych w życiu,
- c) nie rozwiązuje nawet przy pomocy nauczyciela zadań o elementarnym stopniu trudności,
- d) Ocena nie wynika z możliwości czy braku uzdolnienia ucznia, lecz z braku pracy i całkowitej niechęci do usunięcia luk w posiadanej wiedzy.

Wymagania konieczne na stopień **dopuszczający** obejmują elementy treści nauczania:

- a) niezbędne w uczeniu się danego przedmiotu,
- b) potrzebne w życiu.

Wymagania podstawowe na ocenę **dostateczną**:

- a) najważniejsze w uczeniu się danego przedmiotu,
- b) łatwe dla ucznia nawet mało zdolnego,
- c) dające się wykorzystać w sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych,
- e) głównie proste umiejętności oraz wiadomości obejmujące 50% całego materiału.

Wymagania rozszerzające na stopień **dobry** obejmują elementy treści:

- a) istotne w strukturze przedmiotu,
- b) bardziej złożone, mniej przystępne niż podstawowe,
- c) przydatne, ale nie niezbędne w opanowaniu treści z danego przedmiotu i innych przedmiotów szkolnych,
- d) użyteczne w szkolnej i pozaszkolnej działalności,

Wymagania dopełniające na stopień **bardzo dobry** obejmują pełny zakres treści określonych programem nauczania:

- a) złożone, trudne, ważne do opanowania,
- b) wymagające korzystania z różnych źródeł,
- c) umożliwiające rozwiązywanie problemów,
- d) pośrednio użyteczne w życiu pozaszkolnym,
- e) pełne opanowanie programu nauczania.

Wymagania wykraczające na stopień **celujący** obejmują treści:

- a) stanowiące efekt samodzielnej pracy ucznia,
- b) wynikające z indywidualnych zainteresowań,
- c) wymagające stosowania znanych wiadomości i umiejętności w sytuacjach trudnych, nietypowych, złożonych.

V. Motywowanie ucznia do dalszej pracy:

1. Właściwe planowanie pracy, precyzowanie jasnych celów i zadań dla uczniów.
2. Aktywizowanie wszystkich uczniów do uczestniczenia w zajęciach edukacyjnych.
3. Stosowanie zróżnicowanych i odpowiednio dobranych metod pracy uwzględniających potrzeby i poziom rozwoju psychofizycznego uczniów.
4. Stosowanie metod aktywizujących podczas zajęć edukacyjnych i wychowawczych.

5. Umiejętne wykorzystywanie informacji zwrotnych od uczniów w celu elastycznego korzystania z propozycji i wniosków.
6. Różnicowanie wymagań i stosowanie adekwatnych do potrzeb i właściwych dla uczniów metod pomiaru dydaktycznego.
7. Określenie w sposób precyzyjny celów uwzględniających główne zadania szkoły oraz oczekiwań dotyczących modelu absolwenta danego etapu kształcenia.
8. Działania w celu doskonalenia relacji między nauczycielami i uczniami wzmacniające poczucie własnej wartości uczniów i zdrowego samokrytycyzmu.
9. Stawianie wobec uczniów zdolnych wymagań na górnej granicy ich możliwości i stosowanie wobec uczniów mających trudności różnorodnych porad i pomocy.

VI. Zasady i sposoby wystawiania ocen z przyrody

1. Ocenę semestralną i roczną wystawia się w oparciu o średnią ważoną.
2. Poszczególnym ocenom częściowym nadaje się odpowiednią „wagę”:

Rodzaj oceny częściowej	Waga oceny
Aktywność na lekcji Praca domowa Odpowiedź ustna Praca dodatkowa	1
Kartkówka	2
Sprawdzian, testy, diagnoza	3

3. Uczestnictwo w konkursach przedmiotowych:

Etap konkursu	Ocena	Waga oceny
Udział w konkursie w etapie ponadszkolnym: miejskim, powiatowym, wojewódzkim, ogólnopolskim.	celujący	3
Finalista i laureat konkursu przedmiotowego	Ocena celująca na koniec roku, bez względu na średnią ważoną	

4. Przy zapisie ocen częściowych dopuszcza się stosowanie znaków „+” i „-” przyporządkowując im odpowiednie wartości według skali:

Ocena:	6	6-	5+	5	5-	4+	4	4-	3+	3	3-	2+	2	2-	1+	1
Wartość:	6	5.75	5.5	5	4.75	4.5	4	3.75	3.5	3	2.75	2.5	2	1.75	1.5	1

5. Średniej ważonej przyporządkowuje się ocenę szkolną następująco:

średnia	stopień
do 1,64	niedostateczny
od 1,65 do 2,64	dopuszczający
od 2,65 do 3,64	dostateczny
od 3,65 do 4,64	dobry
od 4,65 do 5,49	bardzo dobry
od 5,50	celujący

6. Ocenę roczną oblicza się dodając średnią ważoną z pierwszego oraz drugiego semestru i dzieli przez dwa.

7. Podstawą obliczenia średniej ważonej są wszystkie otrzymane oceny (w przypadku prac poprawianych – obie oceny liczone są do średniej ważonej).

8. Przyjmuje się, że w przypadku poprawiania oceny, ocena z poprawy ma taką samą wagę jak ocena poprawiana.

9. Uczeń, który nie napisał sprawdzianu, kartkówki i innych prac pisemnych – będzie miał w dzienniku nb, a w arkuszu kalkulacyjnym wartość 0.

10. Oceny są jawne i uzasadnione przez nauczyciela.

11. Ocenianie dokonywane jest w ciągu całego roku.

12. Uczeń zna wymagania na poszczególne oceny.

13. Oceny cząstkowe, semestralne i roczne ustalane są w stopniach wg skali:

- ✓ celujący - 6
- ✓ bardzo dobry – 5
- ✓ dobry - 4
- ✓ dostateczny – 3
- ✓ dopuszczający - 2
- ✓ niedostateczny - 1

Dopuszcza się stosowanie ocen cząstkowych niepełnych.

14. Oceny cząstkowe z prac pisemnych wystawiane są w następujący sposób:

0% - 29% - stopień niedostateczny

30% - 49% - stopień dopuszczający

50% - 74% - stopień dostateczny

75% - 89% - stopień dobry

90% - 96% - stopień bardzo dobry

97% - 100% - stopień celujący.

15. Ocena śródroczna i roczna jest wystawiana z ocen uzyskanych za:

- ✓ sprawdziany, testy
- ✓ kartkówki,
- ✓ prace domowe,
- ✓ odpowiedzi ustne,

✓ aktywność

✓ prace dodatkowe (hodowle, zielnik, ciekawostki przyrodnicze, karty, pracy, okazy przyrody, itp.),

16. Raz w semestrze uczeń może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji.

17. Uczeń ma prawo w ciągu jednego semestru do nie odrobienia pracy domowej 3 razy bez żadnych konsekwencji, co jest odnotowane w dzienniku w postaci minusów. Po wykorzystaniu trzech szans uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną. Nieodrobiona praca domowa powinna być uzupełniona na kolejną lekcję.

18. Odpowiedzi ustne dotyczą materiału z trzech ostatnich lekcji.

19. Kartkówki obejmują wiadomości z trzech ostatnich lekcji. Każde zadanie jest punktowane i przeliczanie na ocenę następuje tak samo jak przy sprawdzianie.

20. Prace klasowe są obowiązkowe. Uczniowie na tydzień przed są informowani o sprawdzianie, teście.

21. Osiągnięcia i postępy ucznia dokumentowane są w postaci ocen cząstkowych i sumujących wpisywanych do dziennika lekcyjnego.

22. Przykład obliczania średniej ważonej.

Średnią ważoną oznaczamy symbolem: \bar{X}_w

Wagi dla poszczególnych wartości oznaczamy literą w

Średnią ważoną obliczamy ze wzoru:

$$\bar{X}_w = \frac{W_1 \cdot X_1 + W_2 \cdot X_2 + \dots + W_n \cdot X_n}{W_1 + W_2 + \dots + W_n}$$

Mnożymy poszczególne wielkości przez ich wagi i dodajemy do siebie otrzymane iloczyny.

Dzielimy przez sumę wag.

Przykład:

Oceny uzyskane w semestrze przez pewnego ucznia z przyrody wraz z ich wagami zostały zestawione w tabeli

ocena:	2	3	3	2	4	5	6	4	3	4
waga:	2	1	1	3	3	2	1	3	1	1

W liczniku dodajemy do siebie iloczyny wag i ocen.

$$\bar{X}_w = \frac{2 \cdot 2 + 1 \cdot 3 + 1 \cdot 3 + 3 \cdot 2 + 3 \cdot 4 + 2 \cdot 5 + 1 \cdot 6 + 3 \cdot 4 + 1 \cdot 3 + 1 \cdot 4}{2 + 1 + 1 + 3 + 3 + 2 + 1 + 3 + 1 + 1}$$

W mianowniku dodajemy do siebie wagi.

$$\bar{X}_w = \frac{4 + 3 + 3 + 6 + 12 + 10 + 6 + 12 + 3 + 4}{18}$$

$$\bar{X}_w = \frac{63}{18} = 3,5$$

VII. Narzędzia sprawdzania i oceniania osiągnięć ucznia

1. Testy otwarte i zamknięte, obejmują one zadania z luką, krótkiej odpowiedzi, wielokrotnego wyboru, dobieranie, prawda – fałsz.
2. Odpytywanie ustne.
3. Prace domowe – ćwiczenia.
4. Prace twórcze (karty pracy, referat, pomoce dydaktyczne - korzystanie z różnych źródeł informacji).
5. Kartkówki.

VIII. Zasady przeprowadzania sprawdzianów

1. Prace klasowe są obowiązkowe. W przypadku odmowy pisania, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.
2. Nauczyciel powinien poinformować uczniów o planowanej pracy klasowej najpóźniej tydzień przed jej terminem oraz o zakresie obowiązującego materiału.
3. Ocenę są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców (prawnych opiekunów). Sprawdzane i ocenione prace kontrolne uczeń i jego rodzice (prawni opiekunowie) otrzymują do wglądu na miejscu w szkole.
4. Nieobecność ucznia tylko w dniu klasówki wiąże się z tym, że pisze on pracę na najbliższej lekcji.
5. Uczeń ma możliwość poprawy oceny z pracy klasowej w ciągu dwóch tygodni od rozdania sprawdzianów (w indywidualnych przypadkach np. długotrwała choroba ucznia, na poprawienie oceny ma dwa tygodnie) w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
6. Uczeń i jego rodzice (prawni opiekunowie) mają prawo do wglądu w prace pisemne przechowywane przez nauczycieli do końca roku szkolnego.

IX. Sposoby informowania uczniów, rodziców (prawnych opiekunów)

1. Ocenianie bieżące ma na celu monitorowanie pracy ucznia.
2. Nauczyciel prace kontrolne opatrzone komentarzem.
3. Nauczyciel na początku roku szkolnego informuje uczniów oraz rodziców (prawnych opiekunów) wymaganiach edukacyjnych wynikających z podstawy programowej oraz sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
4. Sprawdzane i ocenione prace nauczyciel omawia na lekcji, wskazując co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć.
5. Sprawdzane i ocenione prace daje do wglądu w szkole w terminie do dwóch tygodni od przeprowadzonej pracy pisemnej.

6. Oceny cząstkowe zdobywane przez ucznia są na bieżąco przekazywane osobom zainteresowanym w formie kartek z ocenami przekazywane rodzicom podczas spotkań z wychowawcą klasy; ustnie w czasie konsultacji indywidualnych, w formie pisemnej w dzienniku elektronicznym.
7. O przewidywanej ocenie śródrocznej (rocznej) informujemy uczniów na tydzień przed wystawieniem stopnia.
8. W przypadku grożącej oceny niedostatecznej informujemy wychowawcę, ucznia i jego rodziców (prawnych opiekunów) na dwa tygodnie przed klasyfikacją śródroczną i na jeden miesiąc przed klasyfikacją roczną.

X. Sposoby korygowania niepowodzeń szkolnych i formy wspierania ucznia w samodzielnym planowaniu własnego rozwoju

pomoc koleżeńska

- ✓ pomoc nauczyciela przedmiotu
- ✓ diagnoza nauczyciela
- ✓ współpraca z rodzicami
- ✓ współpraca z pedagogiem szkolnym i Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną
- ✓ udział w kołach zainteresowań
- ✓ udział w konkursach szkolnych i pozaszkolnych
- ✓ indywidualna praca z uczniem zdolnym.

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika				
wymienia składniki przyrody nieożywionej i ożywionej; podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka; wymienia zmysły człowieka; wymienia źródła informacji o przyrodzie; wyjaśnia, czym jest obserwacja, a czym doświadczenie; podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie; podaje nazwy głównych kierunków geograficznych; odszukuje na planie lub mapie wskazany obiekt	opisuje rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata; przyporządkowuje przyrząd do obserwowanego obiektu ; wyjaśnia, co to jest widnokrąg; wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu rysuje różę głównych i pośrednich kierunków geograficznych; rozpoznaje obiekty w terenie przedstawione na planie i opisuje je za pomocą znaków kartograficznych; określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu; oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10;	wymienia cechy ożywionych składników przyrody; wyjaśnia znaczenie obserwacji w poznawaniu przyrody; opisuje etapy doświadczenia; podpisuje na schemacie poszczególne części mikroskopu; opisuje sposób wyznaczania kierunku geograficznego za pomocą gnomonu; opisuje budowę kompasu; wyjaśnia zasadę tworzenia nazw kierunków pośrednich; oblicza rzeczywiste wymiary przedmiotu przedstawionego w różnych skalach; wyjaśnia, na czym polega orientowanie mapy:	planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie; określa przeznaczenie poszczególnych części mikroskopu ; opisuje sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej; porównuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu:	wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego składnika przyrody może wpłynąć na pozostałe wybrane składniki; planuje i prowadzi doświadczenie; wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów; opisuje sposób wyznaczania kierunku północnego za pomocą Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu;

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze				
wymienia stany skupienia, w których występują substancje; podaje przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych w swoim otoczeniu; podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia; odczytuje wskazania termometru; podaje nazwy przemian stanów skupienia wody; wymienia składniki pogody; rozpoznaje rodzaje opadów; wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych; odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody; wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, górowanie, zachód Słońca;	podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów; wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowego; zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną; opisuje, w jakich warunkach zachodzą topnienie, krzepnięcie parowanie i skraplanie; wyjaśnia pojęcia: <i>pogoda</i> , <i>upał</i> , <i>przymrozek</i> , <i>mróz</i> ; podaje nazwy osadów atmosferycznych; opisuje pozorną; wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc jesienna</i> , <i>równonoc wiosenna</i> , <i>przesilenie letnie</i> , <i>przesilenie zimowe</i> ; opisuje cechy pogody w poszczególnych porach roku; wymienia daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku;	wyjaśnia, popierając przykładami, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej; wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania; opisuje sposób powstawania chmur; wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne; wyjaśnia, jak powstaje wiatr; opisuje zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia w zależności od wysokości Słońca nad widnokręgiem; opisuje zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokręgiem w poszczególnych porach roku;	klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości; porównuje właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów; podpisuje na mapie kierunek wiatru; wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów; opisuje zmiany długości cienia w ciągu dnia; porównuje wysokość Słońca nad widnokręgiem w południe oraz długość cienia w poszczególnych porach roku;	opisuje obieg wody w przyrodzie; wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi; wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności;

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
Dział 3. Poznajemy świat organizmów				
opisuje trzy wybrane czynności życiowe organizmów; wyjaśnia pojęcia organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy; wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny ; wymienia, charakterystyczne cechy drapieżników; układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów; wymienia korzyści płynące z uprawy roślin w domu i w ogrodzie; podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka;	wymienia czynności życiowe organizmów; podaje nazwy królestw organizmów; podaje przykłady organizmów roślinożernych i mięsożernych; wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność; wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe; podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego; podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście;	opisuje hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych; charakteryzuje czynności życiowe organizmów; opisuje cechy przedstawicieli poszczególnych królestw organizmów; przyporządkowuje podane organizmy do grup troficznych (samożywne, cudzożywne); wymienia cechy roślinożerców; wymienia przedstawicieli pasożytów; wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa; wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin; wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu;	opisuje sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny; określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi; wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo ; opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (przykłady);	uzasadnia potrzebę klasyfikacji organizmów; charakteryzuje wirusy ; podaje przykłady pasożytnictwa w świecie roślin, grzybów, bakterii i protistów; podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt; wymienia nazwy kilku roślin leczniczych uprawianych w domu lub w ogrodzie;

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka				
wymienia składniki pokarmowe; opisuje znaczenie wody dla organizmu; wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm; uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem; podpisuje na schemacie elementy szkieletu oraz narządy układów: pokarmowego, krwionośnego, oddechowego, nerwowego, ruchu i rozrodczego; wymienia zasady higieny poznanych układów; na rysunku pokazuje narządy zmysłów; rozpoznaje na ilustracji komórki rozrodcze: męską i żeńską; wyjaśnia pojęcie zapłodnienia;	podaje przykłady produktów spożywczych bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy ; opisuje rolę poszczególnych układów; wymienia trzy funkcje szkieletu; opisuje rolę poszczególnych narządów zmysłów; wyjaśnia pojęcie ciąży; wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców; omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania; podaje przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania;	opisuje rolę składników pokarmowych w organizmie; wyjaśnia pojęcie trawienie; opisuje drogę pokarmu w organizmie; proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego; opisuje budowę poszczególnych narządów układu oddechowego, pokarmowego, krwionośnego, rozrodczego, nerwowego oraz układu ruchu; rozróżnia rodzaje połączeń kości; podaje nazwy największych stawów występujących w organizmie człowieka; wskazuje na planszy elementy budowy oka i ucha;	wyjaśnia rolę enzymów trawiennych; wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu; wyjaśnia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego, oddechowego i krwionośnego; opisuje wymianę gazową zachodzącą w płucach; wymienia zadania mózgu; wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia; uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów; opisuje rozwój nowego organizmu;	opisuje rolę narządów wspomagających trawienie; wymienia czynniki, które mogą szkodliwie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki; charakteryzuje rolę poszczególnych składników krwi; wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę;

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia				
wymienia zasady zdrowego stylu życia; wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk; wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych; wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu; wymienia numery telefonów alarmowych; wymienia zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób zakaźnych; podaje przykłady zjawisk pogodowych, które mogą stanowić zagrożenie; określa sposób postępowania po użądleniu; podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu;	podaje zasady prawidłowego odżywiania; wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry; podaje przykłady wypoczynku czynnego i biernego; wymienia przyczyny chorób zakaźnych; opisuje przyczyny zatruć; opisuje zasady postępowania w czasie burzy; podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu; opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku skaleczeń i otarć; podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać; podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; wyjaśnia, czym jest asertywność;	wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia; opisuje sposób pielęgnacji skóry ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania; wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej; wyjaśnia, czym są szczepionki; wymienia objawy zatruć pokarmowych ze szczególnym uwzględnieniem zatruć grzybami; uzasadnia celowość umieszczania symboli na opakowaniach substancji niebezpiecznych; wyjaśnia, na czym polega palenie bierne; wymienia skutki przyjmowania narkotyków; uzasadnia konieczność zachowań asertywnych;	wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia; opisuje skutki niewłaściwego odżywiania się; opisuje skutki niedoboru i nadmiernego spożycia poszczególnych składników pokarmowych; wyjaśnia, na czym polega higiena osobista; opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych; charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka; wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę; opisuje sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję; opisuje zasady postępowania w przypadku oparzeń; podaje przykłady dziko rosnących roślin trujących;	wyjaśnia istotę działania szczepionek; wyjaśnia, dlaczego należy rozsądnie korzystać z kąpiei słonecznych i solariów; wymienia sposoby pomocy osobom uzależnionym; podaje przykłady profilaktyki chorób nowotworowych;

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
Dział 6. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy				
<p>wyjaśnia pojęcie krajobraz; wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz; wymienia nazwy krajobrazów kulturowych; rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia; wymienia nazwy grup skał; podaje przykłady wód słonych; wymienia trzy formy ochrony przyrody w Polsce; podaje przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych; wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła:</p>	<p>wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów; podpisuje na rysunku elementy wzniesienia; podaje po jednym przykładzie skał należących do poszczególnych grup; wyjaśnia, czym jest próchnica; wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone; wymienia rodzaje wód powierzchniowych; podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych; wyjaśnia czym są parki narodowe i pomniki przyrody; opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych;</p>	<p>rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów; opisuje cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych; opisuje wklęsłe formy terenu; opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych; na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących; opisuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wynikające z rozwoju rolnictwa lub związane z rozwojem przemysłu; wyjaśnia cel ochrony przyrody; wyjaśnia czym są rezerваты przyrody wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną;</p>	<p>klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości; podpisuje na rysunku elementy doliny; opisuje proces powstawania i rolę gleby; opisuje, jak powstają bagna; charakteryzuje rodzaje wód płynących; podaje przykłady działalności człowieka w najbliższej okolicy, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu; wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości lub osiedla; wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym;</p>	<p>wymienia nazwy: najdłuższej rzeki, największego jeziora, największej głębi oceanicznej; podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na życie i gospodarkę człowieka; wyjaśnia, w jakich warunkach powstają lodowce; podaje przykłady występowania lodowców na Ziemi;</p>

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
Dział 7. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie				
wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie; opisuje schemat rzeki, wymieniając: źródło, bieg górny, środkowy, dolny, ujście; podpisuje, np. na schematycznym rysunku, strefy życia w jeziorze; podaje przykłady organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora; wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie; opisuje przystosowania zwierząt do zmian temperatury; wpisuje na schemacie warstwy lasu; przyporządkowuje po dwa gatunki organizmów do poszczególnych warstw lasu; opisuje zasady zachowania się w lesie; rozpoznaje na ilustracji dwa drzewa iglaste i dwa drzewa liściaste; wyjaśnia, dlaczego nie	opisuje, popierając przykładami, przystosowania zwierząt do życia w wodzie; opisuje, popierając przykładami, przystosowania roślin do ruchu wody; podaje nazwy organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki; podaje przykłady roślin strefy przybrzeżnej jeziora ; wskazuje przystosowania roślin do ochrony przed niekorzystną (zbyt niską lub zbyt wysoką) temperaturą; wymienia nazwy przykładowych organizmów żyjących w poszczególnych warstwach lasu; porównuje wygląd igieł sosny i świerka;	wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki; opisuje przystosowania organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki; charakteryzuje przystosowania roślinności strefy przybrzeżnej jeziora; charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej; charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające przed utratą wody; opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych; opisuje wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu; porównuje drzewa	porównuje świat roślin i zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki; wyjaśnia pojęcie <i>plankton</i> ; układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze; charakteryzuje wymianę gazową u roślin; opisuje przystosowania roślin do wykorzystania światła; charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach; podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych; przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki; uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia;	opisuje przystosowania dwóch–trzech gatunków zwierząt lub roślin do życia w ekstremalnych warunkach lądowych; charakteryzuje bory, grądy, łęgi i buczyny; wyjaśnia, czym jest walka biologiczna; wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki;

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń:	ocena dobra Uczeń:	ocena bardzo dobra Uczeń:	ocena celująca Uczeń:
wolno wypalać traw; podaje nazwy zbóż uprawianych na polach; podaje przykłady warzyw uprawianych na polach; wymienia dwa szkodniki upraw polowych;	wymienia cechy łąki; wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej; opisuje sposoby wykorzystywania roślin zbożowych; uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu;	liściaste z iglastymi; rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste i pospolite drzewa liściaste rozpoznaje pięć gatunków roślin występujących na łące; przedstawia, w formie łańcucha pokarmowego, proste zależności pokarmowe między poznanymi organizmami żyjącymi na łące; wyjaśnia, czym różnią się zboża ozime i jare; wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych;	wielu zwierząt; przykłady innych upraw niż zboża, warzywa, drzewa i krzewy owocowe, wskazując sposoby ich wykorzystywania; przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych;	